

RECHTSKADER

Internationale en Europese verdragen

België heeft diverse verdragen geratificeerd waarin vrouwelijke genitale verminking (VGV) wordt veroordeeld. Dat zijn onder meer de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM), het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW), het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (CAT), het Verdrag inzake de rechten van het kind (VRK), het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (2010/C 83/02).

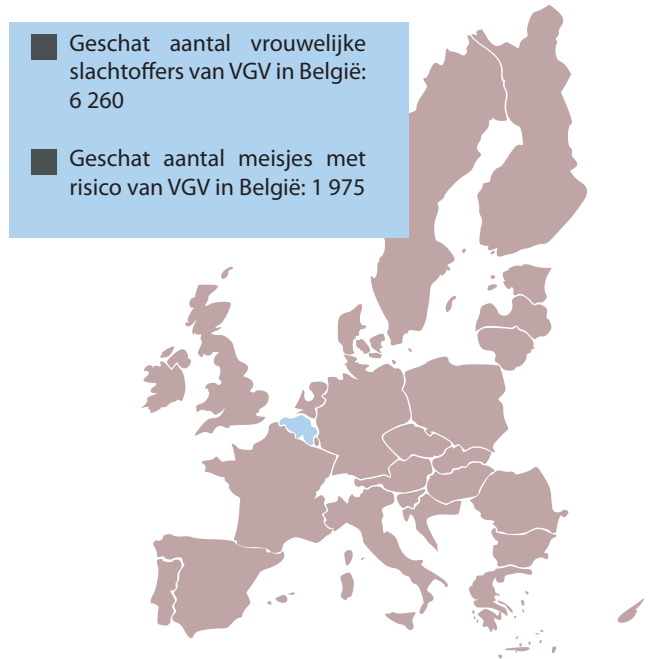
Strafrecht

In 2001 werd een specifieke strafrechtbepaling over VGV aangenomen. Artikel 409 van het Strafwetboek verbiedt alle vormen van VGV, variërend van clitoridectomie tot infibulatie. Het strafbare feit bestaat uit het uitvoeren van, de deelname aan, de facilitering van en de poging tot het uitvoeren van VGV. Wanneer het strafbare feit wordt begaan tegen een minderjarige vrouw, wordt dit beschouwd als een verzwarende omstandigheid die de straf kan verhogen.

Het extraterritorialiteitsbeginsel is van toepassing, waardoor ook buiten de landsgrenzen uitgevoerde VGV strafbaar is.

Wet betreffende de jeugdbescherming

In gevallen van VGV kan de algemene wet betreffende de jeugdbescherming worden toegepast. Deze wet bevat zowel preventieve en beschermende maatregelen. In gevallen waarin sprake is van een mogelijk risico van VGV, kan actie worden ondernomen door de familie te bezoeken, hen voor te lichten over het onderwerp en te informeren dat de praktijk in België verboden is en dat gerechtelijke stappen zullen worden genomen wanneer een strafbaar feit wordt begaan. Wanneer de gezondheid, veiligheid of moraliteit van een minderjarige vrouw door het gedrag van ouders of voogden in gevaar wordt gebracht, kunnen de rechtshandavingsautoriteiten op basis van artikel 36, lid 2, van

de wet betreffende de jeugdbescherming een interventie van de jeugdrechter vragen.

Asielwetgeving

De Vreemdelingenwet van 1980, gewijzigd in 2006, is een belangrijke aanvulling op het Internationaal Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (deel van de Conventie van Genève) voor wat betreft de definitie van asiel. Artikel 48/3 spreekt van „daden van vervolging” zoals lichamelijk of geestelijk geweld, inclusief seksueel geweld en daden van genderspecifieke of kindspecifieke aard. Desondanks voorziet deze wet niet in specifieke asielrechtbepalingen voor VGV.

Binnen het Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen is er een speciale afdeling die toeziet op asielverzoeken op grond van angst voor VGV. De medewerkers van de afdeling hebben een speciale opleiding gehad op het gebied van genderspecifieke kwesties en VGV. Meisjes die de vluchtelingenstatus hebben gekregen op grond van VGV, moeten elk jaar een medische verklaring overleggen.

Over de studie

Om een bijdrage te leveren aan de vaststelling en aanvulling van de lacunes in prevalentiegegevens en om de ontwikkeling te ondersteunen van strategieën ter bestrijding van vrouwelijke genitale verminking (VGV) heeft het Europees Instituut voor gendergelijkheid (EIGE) opdracht gegeven voor een studie naar de huidige situatie en trends op het gebied van vrouwelijke genitale verminking in de 27 EU-lidstaten en Kroatië. Deze studie werd uitgevoerd op verzoek van Viviane Reding, vicevoorzitter van de Europese Commissie, en is uitgevoerd door het Internationaal Centrum voor Reproductieve Gezondheid van de Universiteit Gent en *Yellow Window Management Consultants* (onderdeel van EADC).

Het deskresearch in de 27 EU-lidstaten en Kroatië en het diepgaande onderzoek in negen EU-lidstaten resulteerden in de eerste verzameling informatie en gegevens, rechts- en beleidskaders, betrokkenen, instrumenten en methoden op het gebied van VGV in de EU. De verschillende nationale strategieën ter bestrijding van VGV in de EU werden geanalyseerd en met elkaar vergeleken, op zoek naar praktijken die mogelijkheden bieden op het gebied van preventie, bescherming, vervolging, dienstverlening, partnerschap en prevalentie.

De in deze publicatie verstrekte gegevens werden verzameld door deskresearch dat werd verricht tussen december 2011 en april 2012. Voor nadere informatie en referenties naar de studie, zie www.eige.europa.eu

INDICATOR LAND	VGV prevalentie- studie	Asiel verleend op grond van VGV	Specifieke strafrecht- bepalingen inzake VGV	Nationaal actieplan betreffende VGV	Kinderbeschermings- maatregelen inzake VGV	Medische registratie/ registratie door ziekenhuizen van VGV
BELGIË	✓	✓	✓	✓		✓
BULGARIJE						
TSJECHIË						
DENEMARKEN			✓	✓	✓	
DUITSLAND	✓	✓		✓	✓	
ESTLAND						
IERLAND	✓	✓	✓	✓		✓
GRIEKENLAND				✓		
SPANJE			✓	✓	✓	
FRANKRIJK	✓	✓		✓	✓	✓
ITALIË	✓	✓	✓	✓		
CYPRUS						
LETLAND		✓				
LITOUWEN		✓				
LUXEMBURG						
HONGARIJE	✓	✓				
MALTA						
NEDERLAND	✓	✓		✓	✓	✓
OOSTENRIJK		✓	✓	✓		
POLEN						
PORTUGAL				✓		
ROEMENIË		✓				
SLOVENIË						
SLOWAKIJE		✓				
FINLAND				✓	✓	
ZWEDEN		✓	✓	✓	✓	✓
VERENIGD KONINKRIJK	✓	✓	✓	✓		
KROATIË			✓	✓		

Wat is vrouwelijke genitale verminking?

- Vrouwelijke genitale verminking (VGV), ofwel vrouwenbesnijdenis, is een vorm van gendergerelateerd geweld. Het omvat alle procedures waarbij de vrouwelijke uitwendige geslachtsorganen geheel of gedeeltelijk worden verwijderd, of een andere beschadiging van de vrouwelijke geslachtsorganen om niet-medische redenen.
- Vrouwelijke genitale verminking heeft negatieve gevolgen voor de gezondheid van vrouwen op korte, middellange en lange termijn, en kan zelfs de dood tot gevolg hebben. Er liggen zowel culturele als sociale redenen aan ten grondslag. Hoewel VGV vaak wordt gerechtvaardigd met religieuze argumenten, is er geen religieus mandaat voor.
- Volgens Unicef is VGV een gangbare praktijk in meer dan twintig Afrikaanse landen tussen Senegal in het westen en Somalië in het oosten.
- Hoewel de totaalcijfers zich moeilijk laten schatten, zijn duizenden in de Europese Unie verblijvende vrouwen en meisjes waarschijnlijk het slachtoffer geworden van VGV of dreigen dat te worden.
- Zowel de EU-instellingen als de lidstaten zetten zich in voor de bestrijding van VGV, zoals blijkt uit de Strategie voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2010-2015) van de Europese Commissie. Het Daphne III-programma heeft een cruciale rol gespeeld bij het op de agenda zetten van VGV in diverse EU-landen en bij het verlenen van financiële steun voor de uitvoering van transnationale projecten op dit gebied.
- De resolutie van 14 juni 2012 van het Europees Parlement over het uitbannen van genitale verminking bij vrouwen stelt duidelijk dat „iedere vorm van vrouwelijke genitale verminking een schadelijke traditionele praktijk is die door geen enkele godsdienst wordt voorgeschreven, maar een daad van geweld is tegen vrouwen en meisjes die een schending van hun grondrechten inhoudt“. Het Europees Parlement dringt er bij de lidstaten op aan krachtadig op te treden tegen deze illegale praktijk.

Wetgeving inzake het beroepsgeheim

In België is er een specifieke wettelijke bepaling inzake het melden van gevallen van reeds uitgevoerde VGV. Het algemene beginsel van beroepsgeheim is vastgelegd in artikel 458 van het Strafwetboek, dat stelt dat vertrouwelijke informatie uitsluitend door beroepsbeoefenaren die tot geheimhouding verplicht zijn, mag worden bekendgemaakt wanneer zij geroepen worden om in rechte getuigenis af te leggen of wanneer de wet hen verplicht die vertrouwelijke informatie bekend te maken. In artikel 458 worden met name beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg genoemd, maar wordt ook gerefereerd aan andere beroepsbeoefenaren die tot geheimhouding verplicht zijn, zoals politie-beambten, onderwijspersoneel, functionarissen in de jeugdbijstand en sociaal werkers. Volgens de jurisprudentie mogen beroepsbeoefenaren die tot geheimhouding verplicht zijn, in een „noodsituatie“ als laatste redmiddel vertrouwelijke informatie openbaar maken. Artikel 458 bis van het Strafwetboek is een aanvulling op artikel 458 en stelt dat personen die uit hoofde van hun staat of beroep houder zijn van geheimen, het recht hebben melding te doen aan de met vervolging belaste nationale autoriteiten: (1) als zij kennis hebben van een misdrijf zoals omschreven in artikel 409 van het Strafwetboek, gepleegd op een minderjarige, hetzij omdat zij de genitale verminking hebben geconstateerd, hetzij omdat het slachtoffer hen in vertrouwen daarvan in kennis heeft gesteld; (2) wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van het slachtoffer.

fer; en (3) zij de fysieke en psychische integriteit van de minderjarige niet kunnen beschermen. Sinds 2012 is het in artikel 458 bis voorziene meldingsrecht uitgebreid van minderjarigen tot kwetsbare volwassenen.

BELEIDSKADER

Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen publiceerde in 1997 zijn eerste beleidsdocument, waarin werd verzocht om een specifiek strafrecht inzake VGV en jeugdbeschermingsmaatregelen voor meisjes die dreigen slachtoffer te worden van VGV. Met de ontwikkeling van het beleidskader werd rond 2004 begonnen, toen in het parlement een aantal voorstellen voor resoluties werd ingediend. Er werden drie resoluties over VGV aangenomen, in 2004, 2009 en 2011. Naar aanleiding van het in de resolutie van 2009 geformuleerde verzoek is in het nationaal actieplan betreffende huiselijk geweld 2010-2014 een specifiek hoofdstuk met voorstellen voor een aantal maatregelen ter bestrijding van VGV in België opgenomen. De voornaamste doelen zijn meer kennis over VGV in België te verzamelen, geselecteerde categorieën beroepsbeoefenaren te informeren over en te betrekken bij de preventie van VGV, en een holistische aanpak in de zorg te waarborgen voor degenen die slachtoffer zijn geworden van of te maken hebben met VGV. VGV is in het nationaal actieplan opgenomen dankzij lobby's vanuit het maatschappelijk middenveld en van leden van het parlement. Als gevolg daarvan zijn in België al diverse acties op gang gekomen, waaronder een prevalentiestudie in 2011, opleidingssessies voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg in ziekenhuizen in 2012, en een beoordeling en verbetering van de huidige registratie van VGV in ziekenhuizen (2012).

PREVALENTIE VAN VGV IN BELGIË

De recentste prevalentiestudie in België is in 2011 uitgevoerd op verzoek van de federale overheidsdienst Volksgezondheid en naar aanleiding van een maatregel van het nationaal actieplan ter bestrijding van VGV 2010-2014. Volgens de studie wonen er in België naar schatting 6 260 vrouwen die slachtoffer zijn van VGV en 1 975 meisjes die het risico lopen van VGV. 1 190 van de meisjes die slachtoffer dreigen te worden van VGV, zijn jonger dan 5 jaar. Circa 80 % van deze vrouwen en meisjes komt uit Guinee, Somalië, Egypte, Nigeria, Ethiopië, Ivoorkust, Sierra Leone, Senegal, Burkina Faso en Mali. In de studie werden vier gegeven-

Feiten

- Het nationaal actieplan ter bestrijding van intrafamiliaal geweld 2010-2014 bevat een gedetailleerde reeks maatregelen om het probleem van VGV in België aan te pakken. Met hulp van deze maatregelen zal de kennis van het verschijnsel in België tegen 2014 zijn toegenomen, zullen beroepsbeoefenaren beter geïnformeerd zijn en meer betrokken zijn bij de preventie van VGV en zal passende zorg worden verleend.
- In België is een aantal organisaties werkzaam op het gebied van VGV, zowel op federaal als op gewestelijk niveau. Er zijn drie spelers — organisaties uit het maatschappelijk middenveld — geïdentificeerd die de bestrijding van VGV als hoofdoel hebben.

Cijfers

- Het aantal vrouwen dat in België woont en afkomstig is uit landen waar VGV wordt uitgevoerd, is 22 840.
- Volgens de bevindingen van een in 2011 gepubliceerde prevalentiestudie, wonen in België in totaal 8 235 vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van VGV of het risico lopen dat te worden. De meerderheid van deze vrouwen en meisjes woont in Antwerpen, Luik en Brussel.
- In de periode 2008-2010 werd in 2008 in 141 gevallen asiel verleend op grond van vrees voor VGV, in 2009 in 102 gevallen en in 2010 in 113 gevallen.

sbronnen gecombineerd, zodat deze niet alleen de populatie van vrouwelijke migranten met verblijfplaats in België omvatte, maar ook de populatie van vrouwelijke asielzoekers uit landen waar VGV een gangbare praktijk is, alsmede meisjes „van de tweede generatie”, dat wil zeggen, meisjes van wie de moeder uit een land komt waar VGV wordt uitgevoerd. De studie identificeert ook steden of gebieden waar de prevalentie relatief hoog is, om gerichtere interventies mogelijk te maken (bijv. de ontwikkeling van gezondheidsdiensten, ondersteuning vanuit de gemeenschap en opleiding van beroepsbeoefenaren). Vrouwelijke genitale verminking komt het meest voor in Vlaanderen, in het bijzonder in de provincie Antwerpen, en in de stad Luik in het Waalse Gewest.

Wat is gendergerelateerd geweld?

- Gendergerelateerd geweld is een schending van mensenrechten en een vorm van discriminatie. Het is gedefinieerd als geweld gericht tegen een persoon op grond van geslacht. Gendergerelateerd geweld weerspiegelt en versterkt ongelijkheden tussen mannen en vrouwen en leidt tot lichamelijke, geestelijke en seksuele schade. Het omvat onder andere: huiselijk geweld, verkrachting, seksuele intimidatie, seksueel geweld in conflictsituaties, vrouwelijke genitale verminking, gedwongen huwelijken, gedwongen prostitutie, gedwongen sterilisatie, moord op pasgeboren meisjes en prenatale sekseselectie.
- In het Europees pact voor gendergelijkheid (2011-2020) bevestigt de Raad van de Europese Unie opnieuw zijn engagement om de EU-ambities inzake gendergelijkheid, als bedoeld in het Verdrag, te verwezenlijken en met name om alle vormen van geweld tegen vrouwen te bestrijden, opdat vrouwen en meisjes hun mensenrechten ten volle kunnen uitoefenen en gendergelijkheid tot stand wordt gebracht, mede met het oog op inclusieve groei en ontwikkeling op de arbeidsmarkten in Europa.
- Het Europees Parlement dringt er in zijn resolutie van 26 november 2009 over de uitbanning van geweld tegen vrouwen bij de lidstaten op aan om, onder andere, hun nationale wetgeving en beleid ter bestrijding van alle vormen van geweld tegen vrouwen aan te scherpen, met name via de ontwikkeling van omvattende nationale actieplannen tegen geweld tegen vrouwen.
- De Strategie voor de gelijkheid van vrouwen en mannen 2010-2015 van de Europese Commissie benadrukt het belang van bestrijding van geweld tegen vrouwen. Het Programma van Stockholm 2009 onderstreept de noodzaak van speciale steun en rechtsbescherming voor slachtoffers van geweld tegen vrouwen. Het Vrouwenhandvest 2010 streeft naar tenuitvoerlegging van een breed en doeltreffend beleidskader om gendergerelateerd geweld te bestrijden, alsmede naar hardere maatregelen om vrouwelijke genitale verminking en andere gewelddaden uit te bannen.

Over het Europees Instituut voor gendergelijkheid (EIGE)

Het Europees Instituut voor gendergelijkheid is het kenniscentrum van de EU op het gebied van gendergelijkheid.

EIGE steunt beleidsmakers en alle betrokken instellingen in hun streven om gelijkheid tussen vrouwen en mannen een realiteit te maken voor alle Europeanen en daarbuiten, door hen specifieke expertise en vergelijkbare en betrouwbare informatie te verschaffen over gendergelijkheid in Europa.

Nadere informatie: www.eige.europa.eu

Noch het Europees Instituut voor gendergelijkheid noch enige uit naam daarvan handelende persoon kan verantwoordelijk worden gehouden voor het gebruik van de in deze publicatie verstrekte informatie.

www.eige.europa.eu

ISBN 978-92-9218-314-1
doi 10.2839/16072

